

Galesia

Okoro buk nukan onoktapau

Jisas ko meienuk, woisan 17 orip manonuk, Pol nukas Galesia provins pakan roasiret jer we marowon. Meter Pol pote ak pak raumoi, Jisas nukan Ämän Eposek tamarowon. Utianik, tawa karauk Juda roat akas karauk omsau pakan roasiret keser awaroin, “Ak Anut nuka pak eposek rawaun ak Moses nukan sintore ämän erekapu tainoraiei.” Pol ko kiro ämän roumoi, kiro Juda roat mesin kasak näwäu pewon. Kesermoi, ko kiro pakan roasiret awarowon, “Anut nukasar is kon ämän oi ariaun sare murowon, okon, is ak awarowon. Ak kiro sätäiäi roat akan onok wa tainorau. Utianik, ak Anut nuka pak eposek rawaun, ak akan woiaka Jisas mesin karar epar maiei. Keseria, epar ak kon amukup eposek rawaiei, kar apu rawau wa.”

Okoro buk tainoraun ämän

- 1:1-10 Pol nukas Galesia roasiret ‘pere’ awarowon.
- 1:11-2:21 Pol nukas Galesia roasiret awarowon, “Is Jisas nukan ämän oi ariaim ro enim orip.”
- 3:1-4:31 Iken woiok Jisas mesin epar mam Anut nukas kon wou näu oripas ik sareikai. Moses nukan sintore ämänis ik wa sareikai.
- 5:1-6:10 Kraiss nukas iken onok aru pakan imäikowon, okon, Osou Näus ik kamoikonuk, ik karauk roasiret sarwaram.
- 6:11-18 Pol nukas kon ämän pataraun kiro

pakan roasiret ak Jisas nukan onok awau tainoraun awarowon.

¹⁻² Is Pol, woiaka epar moin jaiat is pak rai, ikes ak Galesia roasiret, ak Jisas mesin woiaka epar moin, okoro jer we marom. Is Jisas nukan ämän oi ariaim ro. Roat näunäu akas Jisas nukan ämän oi ariauñ is sare murau wa. Kar ros is äsimoirau wa. Utianik, Jisas Kraiss pak Anut iken momonek pak awas is sare murianik, äsimoiroirin. Anut nukas Jisas meiewon ätäi siräi mowon.

³ Is Anut keser aurim, ko iken momonek, pak iken Näwäu, Jisas Kraiss pak awas awan woiawa näu oripas ak sarwarna, awan woiawa päurär raiäu kiro ak arona, ak eposek rawaiei.

⁴ Okoro Jisas nukas ik okoro omnokou opok onok aru mota, iken onok aru pakan imäikowon. Kos kon enipsau Anut nurianik, am äpäs opok meiewon. Kiro onok iken momonek, Anut nukasar keseraun äiewon, okon, ko keserwon.

⁵ Keseria, ik Anut ko näwäu senes orip orip jou murinam. Epar!

Is Anut nukan Ämän Eposek karar awareäim.

⁶ Is karkairianik, akanun woi aru mou, owon, omre rumuk wa, Anut nukas kon wou näu oripas ak kon roasiret saräun urwareanik, ak sarwaraun kos Kraiss am äpäs opok meiäun äsimoruwon. Kesernuk, ak kon Ämän Eposek mesin woiaka epar moin. Utianik, rusapai, is roim, ak kon ämän eposek tainorin utomoi, kar sät ämän karauk roat akas äiäi 'ämän eposek' tainoraui.

⁷ Utianik, kiro ämän Anut nukan Ämän Eposek wa. Kiro roat akas sät ämän mianik, akan ronkat

aru maroi. Kiro roat akas Kraiss nukan Ämän Eposek atap pirir miäi.

⁸ Ik Anut nukan Ämän Eposek epar senes awaromun. Utianik, rusapai, ik ra, kar Anut nukan sarau eitekus kar ämän atap kiro Anut nukan Ämän Eposek awarota rai, is Anut aurim, kos ik tämukianik, äsimukonuk, ik ep näwäu jerera uru neanik, orip orip rawam.

⁹ Is amke awaromin rusa ätäi awaraurim. Ak amke Anut Nukan Ämän Eposek roianik, tainorin. Ätäi rusapai kar ros kar ämän atap kiro Anut nukan Ämän Eposek awarai, is Anut aurita, kos kiro ro äsimornuk, ep näwäu opok neanik, orip orip rawaiei.

¹⁰ Akan ronkat, is roat akan woiaka isanun ereraun kiro ämän areaimin? Wa, isas Anut nukan wou isanun ereraun kiro ämän areaim. Meter isan woi Jisas mesin epar mau wa opok, is roat akan woiaka isakanun ereraun ämän awareäimin. Rusapai, is kiro onok keserau wa, okon, kiro onok pakas is Kraiss nukan sarau muriäim ätäi mareäim.

Meter Pol owose rawon nukan ämän.

¹¹ O jaiat, is ak kiro ämän ak äpu maun awaraurim. Kiro Ämän Eposek awaromin kiro kar ron ronkat pakas wa.

¹² Is kar ro pakan kiro ämän owau wa. Is kar ros kiro ämän tamurau wa. Wäpik! Kiro ämän Jisas Kraiss up uruas ätäi siräianik, nukasar kon roasiret awaraun is irowon.

¹³ Rowe, meter ak isan enim roiäin. Is Juda roasiret akan onok tainoriäimin. Kiro ses opokar, is Anut nukan roasiret Jisas mesin woiaka epar

moin, akanun is woiti mau wa, is ak usu sosop arianik, erekapu aru maraurmin.

¹⁴ Isakasar Juda roasiret akan onok sakau senes tainormoi, isan urek jaiat erekapu itimwaromin. Is iken askanai akan ämän erekapu jekur tainorianik, karauk roat nais ak iken askanai akan onok tainoraun sakau awareäimin.

¹⁵ Utianik, meter, anias is murau wa opok, Anut nukas kon ronkat pakas is Jisas nukan ämän oi ariaun ro sare murowon. Rai rai, kos is kiro sarau maun urweiromoi, kon wou näu oripas sareirowon.

¹⁶ Keseria, is Jisas Kraiss nukan ämän karauk omsau pakan roasiret awaraun sare muraun Anut nukas kon moko is ätär murowon, okon, is äpu ko iken Näwäu. Is karauk roat rawa poteanik, ak is Jisas nukan ämän tamuraun awarau wa. Anut nukasar kon ämän tamurowon.

¹⁷ Anut nukas is kon ämän tamuronuk, Jisas nukan ämän oi ariai roat Jerusalem mena Judia provins opok rai, is topte apwarau wa. Utianik, is kiro ses opokar, Arebia ro wäpik mena om puru opok poteanik, ätäi Damaskus näu mena potomin.

¹⁸ Is woisan 3 orip utomoi, is Pita tararaun Jerusalem näu mena Judia provins opok top-tomin. Is ko meter aparau wa, okon, ko äpu maun is ko pak tup oirori raimin.

¹⁹ Kiro opok, is Jisas nukan ämän oi ariai roat erekapu apwarau wa. Utianik, is Näwäu nukan amak Jems karar aparmin.

²⁰ Ak rowe, is ak sät ämän awarau wa. Anut ko äpu, is okoro ämän nukasar is urweirowon mesin

jer we marom kiro epar senes.

²¹⁻²⁴ Kiro ses opok, roasiret Kraiss mesin woiaka epar moin Judia provins opok raiän ak isan nepi aparau wa. Ak karauk roasiret akas is mesin keser arena, roin, “Kiro ros meter Anut nukan roasiret usu arianik, aru mareäwon, utianik, kos Jisas nukan ämän meter aru mareäwon rusapai kiro ämän ätäi roasiret tamarora.” Keseria, kiro Judia roasiret akas kiro ämän roianik, Anut jou murin.

Keseria, Pita ori raiminus, is ätäi Siria provins pak Silisia provins pak potomin.

2

Karauk Jisas nukan ämän oi ariai roat ak Pol mesin akan woiaka ererwon.

¹ Ätäi woisan 14 orip utianik, is ätäi Jerusalem näu mena toptomin. Is Barnabas ori, Taitas imäianik, potomurin.

² Is kiro opok potomin, owon, Anut nukas potaun airowon, okon, potomin. Is Jisas nukan ämän oi ariai roat näunäu isas owo Ämän Eposek karauk omsau pakan roasiret tamareäim mesin awaromin. Is ak kiro ämän nukan onoktapau awaromin. Utianik, is roat näunäu pak karar turwaromin, owon, is Jisas nukan sarau momin pak rusapai moram pak awaromin. Is imine orip turwaromin, owon, is äpu wa ak is pak woiaka karar maiei ra, wa ra.

³⁻⁵ Taitas ko is pak rau, ko Grik ro. Utianik, karauk roat akas Taitas nukan enip kerau patiraura rai ronkatein ik kiro mesin ämän ate raumun. Karauk Juda roat ak kiro ronkat sakau ateai, akas

sätäianik, Jisas nukan roat senek saremana, päu roat senek pemoi, ik pak erek tururin. Ak ik iken woiok Krai Jisas mesin epar miäumun, Juda akan sintore ämän tainoriäum ra wa rai aparaun pein. Akan ronkat ik Juda akan sintore ämän erekapu tainoraun rai keserin. Utianik, ik äpu ik sintore ämän nukan sarau roat (slev) senek kon inkaruru rauta rai, kiro onok pakas ik Anut nukan amukup eposek wa rawam, okon, ik akan ämän ekep wa tainoriäumun. Keseria, Jisas nukan ämän oi ariai roat näunäu akas Taitas kon enip kerau patiraun rai aurau wa. Keserna, ik Taitas nukan enip kerau patirau wa. Kiro onokun, Jisas nukan Ämän Eposek kiro epar karar ak, Galesia roasiret, pak rawai rai keser awarom.

⁶ Utianik, kiro Jisas nukan ämän oi ariai roat karauk roat akas ak roat näunäu enmaka jou orip keser äiäi. Is kiro roat enmaka jou orip ra, enmaka jou wäpik mesin ronkat sosop wa owam. Anut nukan amukup ik erekapu karar. Kiro roat näunäu akas Jisas nukan ämän is roasiret tamareäum ätäi atap wa piririn.

⁷ Utianik, kiro tururin ses opokar, ak äpu moin, Anut nukas is Pita ori kon Ämän Eposek roasiret tamaraun sarau karar itowon. Pita nukan şarau kiro Anut nukas nuruwon kiro Anut nukan Ämän Eposek Juda roasiret tamareäu. Utianik, isan sarau Anut nukas irowon kiro is kon Ämän Eposek karauk omsau pakan roasiret tamareäim.

⁸ Anut nukasar nukan sakaus is kon ämän oi pote karauk omsau pakan roasiret tamaraun sare murowon. Anut kos karar Pita kon sakaus Juda roasiret siarakap kon ämän oi pote tamaraun sare

mowon.

⁹ Jems, Pita, Jon karauk roat akas ak roasiret kamwareäi roat näunäu senek äiäi. Kiro tururin ses opok, ak äpu moin Anut nukas kon wou näu oripas is sareirianik, karauk omsau pakan roasiret tamaraun sarau irowon. Keserianik, akas Barnabas is ori iwen ipiok atoin. Kiro onok keserin, kiro iken woiok karar raiäum ätär moin. Kesermoi, is Barnabas ori iu ätäi pote, karauk omsau pakan roasiret kamuk opok sarau mamur. Ak Juda roasiret kamuk opok sarau maiei.

¹⁰ Ak ik roasiret osap wäpik sarwaraun mesin karar aikoin. Is epar kiro roasiret sarwaraun mesin ronkatwareäim.

Antiok mena Pol nukas Pita sakau kerwon.

¹¹ Kar ses opok, is Antiok mena raita, Pita koumoi, ko kar onok aru mowon. Meter Anut nukas ko kiro onok wa keseraun auruwon. Is kon onok aparianik, Pita sakau kermin.

¹² Kiro onok kesek, ko amke Antiok mena potomara, karauk omsau pakan roasiret pak raumara, ak pak o je raiäwon. Jems nukas karauk Juda roat äsimwarnuk, potoin. Kiro Juda roat ak keser äiäi, 'karauk omsau pakan roat ak akan enmak kerau patirau wa, okon, ik ak pak o jau senek wa.' Pita ko kiro Juda roat koin apwaromoi, ko sakau iminewaromara, karauk omsau pakan roat pak o jaun utowon.

¹³ Karauk Juda roasiret Jisas mesin woiaka epar moin ak äpu kiro onok aru, utianik, Pita kiro onok kesernuk, aparmoi, ak nais kir karauk omsau pakan roat pak o jaun utoin. Barnabas nais akan onok tainorianik, karauk omsau pakan roasiret

pak o wa jeäwon. Ko kesernuk, is karkairmin, owon, isan ronkat Barnabas nukan wou epar mowon kiro sakau ronkatemin. Ak erekapu äpu kiro onok aru, utianik, ak keserin.

¹⁴ Is kiro roat apwarmin ak Jisas nukan Ämän Eposek jekuriar tainorau wa. Keseria, is roasiret amiakap amop Pita aurmin, “Na Juda ro, na ätäi pirirmoi, kar omsau pakan ro senek raiäüm, okon, na rusapai, Juda roat akan onok wa tainoriäüm. Na owon karauk omsau pakan roat ak Juda roat akan onok tainoraun rai awareäüm?”

Juda roasiret pak karauk omsau pakan roasiret pak ak akan woiaka epar mona, kiro Anut nukas sarwarai.

¹⁵ Iken askanai ak Juda roat. Ik karauk omsau pakan roat senek wa. Ak Juda akan sintore ämän wa tainoriäi, okon, ik ak onok aru miäi roat äiäüm. Ik Juda roat senes raum.

¹⁶ Ik äpu, kar ro ko sintore ämän tainorai, kiro ro Anut nukan amuk opok ro eposek wa raiäu. Wa senes wa. Ko kon wou Jisas Kraiss mesin epar mai, kiro epar Anut nukas ro eposek äiäi. Kiro onokun, ik nais Anut nukan amukup eposek saräun Kraiss Jisas mesin iken woiok epar momun, owon, ik sintore ämän karar tainoriäüm maro, Anut nukas ik roasiret eposek wa aikowo. Utianik, ik Jisas Kraiss mesin karar ronkatäm woiok epar momun, kiro epar kos ik roasiret eposek keser aikiäu.

¹⁷ Ik, Juda roat, iken woiok Kraiss mesin epar momun, Anut nukan amukup eposek rawauriäüm. Utianik, ik äpu ik nais karauk omsau

pakan roasiret senek sintore ämän tainorau wa, okon, kiro sintore ämänis ik onok aru miäum ätär mukiäu. Keseria, ik woiok epar momun opok, Jisas nukas ik onok aru maun rai aikowon ra? Wa senes wa.

¹⁸ Utianik, rusapai is Anut nukan amukup eposek saräun sintore ämän tainoriäimin kiro utomin. Is ätäi tainoraurim, Anut nukan amukup is onok aru nukan ro rawam, owon, kiro is erekapu jekur tainoraun itok wa, okon, kiro pakas is Anut nukan amukup eposek saräun itok wa.

¹⁹⁻²⁰ Is kiro sintore ämän tainoraun itok wa, okon, kiro sintore ämänis is meiäun äiäu. Is meiemin maro, sintore ämän ätäi tainoraun wa ronkatewom. Is meiäu wa, utianik, Krai isan omoi oumara, ko am äpäs opok meiewon. Keserianik, is rusapai meiemin senek raumoi, is isan ronkat wa tainoriäim, is Krai nukan ronkat karar tainoriäim. Is Juda akan sintore ämän wa tainoriäim, okon, is rusapai Anut nukan apu karar tainorianik, kon sarau miäim. Rusapai, is okoro omnokou opok raim, isan woi Anut nukan mokoi mesin epar momin raim. Kos karar isanun wous meiemara, isan omoi oumara, is mesin meiewon.

²¹ Anut nukas kon wou näu oripas is sareirowon, okon, is kiro onok mesin sosop ronkateäim. Owon, sintore ämänis ik Anut nukan amukup eposek saremun maro, Krai ko ik sareikaun wa meiewo, ko erar meiewon.

3

Sintore ämän tainoraun onok pak woiaka epar

maun onok pak.

¹ Ei, ak, Galesia roasiret, akan ronkat eposek wa! Is ak mesin kasi nāwāu peu. Owon, ak karauk roat inikwarona, akas ak sātwarona, ak akan ronkat tainoriāi ra? Jisas Krai ko am āpās opok meiewon āmān is roasiret amiakap amop awaromin, ak roin.

² Ak is airowe! Ak owosemana, Anut nukan Osou Nāu oin. Ak sintore āmān tainorianik, Anut nukan Osou Nāu oin ra? Wa, ak Anut nukan āmān roianik, akan woiaka Jisas mesin epar moin, okon, kon Osou Nāu oin.

³ Ak amke Krai nukan Osou Nāu pakas Anut nukan amukup eposek sarein. Rusapai, akan sakausar kon amukup eposek sarau mauri ra? Akan ronkat kiro aru.

⁴ Ak meter Anut nukan amukup eposek sare-anik, usu sosop oi rain. Ak kiro usu erar oin ra? Wa, ik āpu, ak kiro usu erar owau wa.

⁵ Anut nukas Osou Nāu akan woiaka uru momara, kos kurur atap atap ātār mareāu. Owon? Kiro ak sintore āmān tainoraun rai keseriāu ra? Wa, ak kon āmān roianik, akan woiaka ko mesin epar mona, kos keseriāu.

⁶ Kiro onok senek, Anut nukan āmānis Apraham mesin keser āiewon, “Apraham kon wou Anut mesin epar mowon, okon, Anut nukas ko kon amukup ro eposek senes āiewon.” *Stat 15:6*

⁷ Keseria, ak rusapai āpu maiei, roasiret ak akan woiaka epar mai, kiro roasiret ak Apraham nukan askanai senes.

⁸ Meter Anut nuka āpu mowon, tawa karauk omsau pakan roasiret akan woiaka Anut mesin epar mona, kos ak kon amukup eposek rawaun

sare marai. Kiro Anut nukas kar paip momara, karauk roat akas kiro ämän Anut nukan buk opok jer wein. Anut nukas Apraham kiro kon Ämän Eposek auruwon, “Kar nan askanai pakas tawa isas roasiret omsau erekapu pakan ak isan amiap eposek saräun sare maram.” *Stat 12:3*

⁹ Keserianik, Apraham kon wou Anut mesin epar mowon, okon, Anut nukas kon amukup eposek saräun sare muruwon. Roasiret ak nais akan woiaka epar maiei Anut nukas ak nais kon amukup eposek saräun sare marai.

¹⁰ Utianik, inok roasir ko onok eposek maun sintore ämän tainorianik, Anut nukan amukup eposek saräun ääü, Anut nukas kiro roasir nukan totok aru murai. Owon? Anut nukan ämänis keser äiewon, “Roasiret ak sintore ämän Anut nukan buk opok rau, ak kiro erekapu tainorau wa, ak usu orip orip oi rawaiei, owon, ak äpu tawa Anut nukas akan totomaka aru maronuk, ko pak awau orip orip wa rawaiei.” *Lo 27:26*

¹¹ Keserianik, rusapai ak äpu moi, kar ro ko sintore ämän tainorai ko kiro pakas Anut nukan amukup ro eposek wa rawai. Anut nukan ämänis keser äiewon, “Roasiret ak Anut nukan amukup eposek rai, kos ak sarwarai mesin akan woiaka epar miäi, orip orip awau rawaiei.” *Habakuk 2:4*

¹² Sintore ämän tainoraun onok pak woiaka epar maun onok pak, au erek karar turur rawau wa, au atap atap rair. Anut nukan ämänis keser äiewon, “Inok ro kos sintore ämän erekapu tainorianik, kar sintore ämän eteinak utau wa, ko kiro sintore ämänis isanarnuk, orip orip awau rawai.” *Wok Pris 18:5*

Utianik, roasiret ak sintore ämän erekapu tain-orau senek wa, okon, ak kiro onok pakas awau orip orip wa rawaiei.

¹³ Keseria, sintore ämän tainoraun onokus ik, Juda roasiret, iken totomok aru mukai. Utianik, Kraiss nukas sareikomoi, kiro usu pakan imäikowon. Nukasar iken omoi oumara, ko am äpäs opok meienuk, Anut nukas ko ik mesin aru muruwon. Ik kiro äpu, owon, Anut nukan buk opok jer kesek rau, “Roat erekapu ak am äpäs opok meiaiei kiro roat akan totomaka Anut nukas aru marai.” *Lo 21:23*

¹⁴ Utianik, Kraiss Jisas nukas iken omoi oianik, am äpäs opok meiemoi, ko ik ätäi imäikowon. Ko keserwon, owon, Anut nukas Apraham kon amukup eposek rawaun paip mowon senek, karauk omsau pakan roasiret ak nais kiro eposek rawaun paip erek owaiei. Keserianik, ik erekapu woioek epar momun, Anut nukas kon Osou Näu ikaun äiewon ik owam.

¹⁵ O Jaiat, is kar ämän kiro mesin awaram. Kiro omnokou opok, kar ro ko kon jauk pak paip muratäusa, kar onok eposek miäu ros kon paip ätäi oi kuräu senek wa. Kon ämän kiro paip opok ätäi wa tunarorai.

¹⁶ Kiro onok senek, Anut nukas Apraham pak kon askanai karar pak roasiret kon amukup eposek rawaun paip mowon. Anut nukan paipis askanai sosop mesin äiaü wa. Utianik, ko askanai karar mesin äiewon. *Stat 12:7*

Kiro askanai karar, kiro Kraiss.

¹⁷ Is kiro onoktapau äiaurim. Meter Anut nukas Apraham pak paip mowon. Rai rai, woisan 430 orip utomoi, iken sintore ämän rusa pewon.

Keseria, kiro sintore ämänis Anut nukas Apraham pak paip mowon wa oi kuräi. Kiro sintore ämänis Anut nukan paip nukan omoi owau senek wa.

¹⁸ Ik sintore ämän tainorta rai, Anut nukan amukup eposek raumun maro, kiro paip nukas ik kon amukup eposek rawaun wa sareikai. Owon, Anut nukas kon wou näu oripas Apraham pak paip meter mowon ko kon paip tainormara, Apraham nukas Anut nukan amukup eposek rawon. Ko sintore ämän pakas eposek saräu wa.

Sintore ämän nukan onoktapau kesek.

¹⁹ Keserianik, sintore ämän kiro owosäun? Roasiret ak onok aru mona, Anut nukas kiro sintore ämän arowon, owon, akan onok aru miäi ätär maraun keserwon. Apraham nukan askanai kiro paip mesin auruwon, Kraiss penuk, kiro sintore ämän nukan sarau patarwon. Sintore ämän Anut nukas kon sarau eitek aronuk, akas pak Moses nurin. Owon, ko Anut pak roasiret pak kamuk raiäu ro. Kos pak kiro sintore ämän roasiret arowon.

²⁰ Rowe, kamuk raiäu ro ko ro karar nukan sarau murau wa, ko ro oiroror awan sarau mateäu. Anut nukas kon paip mowon, kiro nuka karar kon sarau mowon.

²¹ Sintore ämänis Anut nukas paip mowon oi kurewon ra? Wa senes. Sintore ämänis roasiret Anut nuka pak awau rawaun sarwarowon maro, roasiret ak sintore ämän jekur tainormana, ak Anut nukan amukup eposek rawoi.

²² Utianik, kiro epar wa, owon, Anut nukan ämänis äiewon, 'Okoro omnokou opok onok arus roasiret erekapu sakau atwareäu.' Kiro onok

mesin, Anut nukas kon amukup eposek rawaun roasiret pak paip mowon. Kiro onokun, inok roasiret akan woiaka Jisas Kraiss mesin epar maiei, kiro roasiret karar ak Anut nukan amukup eposek rawaiei.

²³ Keseria, ik Juda roasiret, meter Jisas Kraiss päu wa opok, ik iken woiok epar mau wa opok, sintore ämänis kamoike raunuk, ik kiro sintore ämän inkaruru raiäumun. Jisas penuk, Anut nukas iken woiok ko mesin epar maun ätär mukowon.

²⁴ Kar ro kon mokoi eteinak kamäun kar roasir sare mowon senek Anut nukas sintore ämänis ik kamoikaun sare mowon, pote, Kraiss kowon. Ko keserwon, owon, iken woiok ko mesin epar mianik, ik Anut nukan amukup eposek rawaun itok.

²⁵ Utianik, rusapai Jisas penuk, iken woiok epar mota, sintore ämänis ätäi ik wa kamoikai.

Ik Anut nukan mokoit.

²⁶ Ak erekapu Juda roasiret pak karauk omsau pakan roasiret pak, ak akan woiaka Kraiss Jisas mesin epar moin.

²⁷ Okon, rusapai ak Anut nukan mokoit senes. Ak Kraiss nukan enip pakas an jomaroin, okon, ak Kraiss Jisas nuka senek sarein.

²⁸ Kesermoi, ak erekapu Anut nukan mokoit raianik, Juda roasiret pak karauk omsau pakan roasiret pak ak atap atap wa, ak karar rai. Roat akan sarau akasar kameäi pak sarau roat (slev) pak ak atap atap wa, ak karar rai. Roat pak asiret pak ak atap atap wa, ak karar. Ak erekapu Jisas

Krais nukan roasiret rauna, ak atap atap wa, ak karar senes rai.

²⁹ Ak Krais nukan roasiret raiäi, okon, ak Apraham nukan askanai. Kiro onokun, Anut nukas Apraham owo osap owaun paip muruwon ak kiro osap nais owaiei.

4

¹ Utianik, is rusapai kar ämän awaraurim. Mokoï ko kon momokun osap owaun mokoï eteinak raunuk, kon momokus ko kar sarau ro senek kame raiäu. Tawa epar kiro osap kon erekapu owai.

² Utianik, kiro mokoï eteinak raunuk, karauk roasiret akas ko kamemöi, kon momokus omre sare muruwon opok, ko kiro osap erekapu owaun kame raiäu. Tawa ko tenemai sare nuk, kon momokus omre sare muruwon opok, ko kiro osap erekapu momok ori erek kamäieir.

³ Kiro onok senek, meter Anut nukas Jisas äsimorau wa opok, ik Juda roasiret nais mokoinakut senek rauta, omnokou opok jekur rawaun iken sintore ämän kon sarau roat senek tainoriäumun.

⁴ Utianik, kiro omre Anut nukas sare mowon penuk, kos kon mokoï senes nuka pakan äsimornuk, kowon. Kon mokoï kiro epar asir wou uruas kowon. Ko koianik, Juda roasiret akan sintore ämän inkaruru raiäwon.

⁵ Anut nukas inok roasiret ak sintore ämänis kamwareäu pakan imwaraun, ko äsimornuk, kowon. Keseria, Anut nukan ronkat erekapu Juda roasiret pak karauk omsau pakan roasiret pak erek kon mokoit senes saräun keserwon.

⁶ Ak Anut nukan mokoit, okon, Osou Näu kon mokoi nukan wou uru raiäu, kiro Osou Näu nais iken woiok uru mowon. Kiro Osou Näu raunuk, ik epar äpu Anut iken momonek, okon, ik woiok erer orip Anut keser sakau auriäum, “O Moni, O Moni.”

⁷ Keserianik, ak meter sarau roat (slev) senek raiän. Rusapai, ak Anut nukan mokoit senes. Anut nukas tawa osap araun paip mowon kiro osap arai. Owon, kos ak kon mokoit senes sare marowon.

Pol nukas Galesia roasiret sarwaraun ronkat sosop mowon.

⁸ Utianik, meter ak, karauk omsau pakan roasiret Anut nukan enip äpu wa. Ak sät eitek akan sarau roat raiän.

⁹ Utianik, rusapai ak epar Anut äpu moin. Epar senes, Anut nukasar ak äpu mareäu. Ak owon sät eitek akan jekur rawaun sintore ämän meter utoin, ak ätäi akan inkaruru sarau roat senek rawaun ätäi tainori? Kiro sintore ämän sakau wäpik, kos ak sarwaraun senek wa.

¹⁰ Ak Juda roasiret akan sintore ämän tainor-moi, akan sumaun omre pak, keir karar karar omre 1 opok pak, o wäun ses pak, o owaun ses pak, woisan atap atap pak, ak tup jekur apariäi. Ak owon kiro onok keseriäi?

¹¹ Is ak mesin sarau sakau momin. Utianik, rusapai is isan sarau kiro erer sakaram rai iminem.

¹² O isan jaiat, is ak sakau ämän awarom. Meter ak kar omsau pakan roasiret Juda akan sintore ämän tainorau wa opok, isas akan mena koianik, is ak senek saremin. Is sintore ämän utomin

senek, ak isan onok tainorianik, rusapai kiro sintore ämän tainoriäi ätäi utowe. Meter is ak rawa koita, akas is aru wa muriäin. Akas is jekur kamoiroin.

¹³ Owon, ak äpu is sip utaun amke akan mena koianik, Anut nukan Ämän Eposek tamaromin.

¹⁴ Isan sip kis ak usu arowon. Utianik, ak is sip ro aru rai sauk murau wa. Ak is kar Anut nukan sarau eitek senek imäiroin. Ak is Jisas Krais senek jekur imäiroin.

¹⁵ Is äpu ak is sareiraun akan woiaka erer orip rain. Akan amiaka wawak is sareiraun etkoi kuräun itok maro, ak is irowoi. Kiro ses opok, akan woiaka erer orip is sareiraun rain. Utianik, akan woiaka erer orip rain, kiro rusapai esewon?

¹⁶ Is Anut nukan epar ämän tamaromin, okon, ak rusapai is pak iwäi sarei ra?

¹⁷ Kiro sät roat akas sarau sakau mianik, akas akan onok tainoraun rai akas sarau sakau mianik, ämän atap awarorai. Utianik, akan ämänis ak wa sarwarai. Ak isan onok tainoriäi utaun rai sätwarorai. Ak akan onok karar tainormoi, iken onok wa tainoraun rai kesewareäi.

¹⁸ Roat ak karauk roasiret sarwaraun akas sarau sakau maiei kiro itok. Kiro epar senes, okon, karauk ses is ak pak raiäim pak, karauk ses is ak pak wa raiäim pak, ak orip orip karauk roat sarwaraun sarau sakau mowe.

¹⁹ Ak isan mokoit, okon, aninokot akas mokoï owaun tätäi oiäi senek, is ak mesin isan woi kesek tätäirou. Is tätäi orip rawam, akas Krais nukan onok ätäi tainorna, isan tätäi kiro utai.

²⁰ Wopurut, is rusapai ak pak rawaun ronkat sakau oiäim. Keserita, is kiro ämän päurar awa-

raun itok. Is owose ak sarwaram, owo ämän awaram rai ronkat sosop ouram.

Hega Sara orien ämän.

²¹ Ak kamuk opok karauk roasiret ak Juda akan sintore ämän nukan inkaruru rawauri ra? Kiro sintore ämänis owo äieu? Ak is airowe.

²² Anut nukan ämänis keser äieu, 'Apraham ko mokoï oirori mowon, Ismael Aisak ori.' Ismael, kiro kon sarau asir (slev), Hega pakan. Aisak, kiro nukan wau tuku, Sara pakan. Sara ko sarau asir wa.

²³ Kon mokoï sarau asir pakan kiro ika, omnokou pakan roat senek, pewon. Utianik, nukan wau tuku pakan mokoï kiro Anut nukas Apraham pak paip mianik, kon sakausar Sara mokoï nuruwon.

²⁴ Is Hega Sara orien ämän awarom. Kiro totok ämän kiro Hega Sara ori senek kiro Anut nukan paip oirori mowon, ika raum senek. Kiro asir oirori senek Anut nukas paip oirori roasiret pak mowon. Kar paip kiro Anut nukas Sainai omtapau opok mianik, sintore ämän Moses nuruwon. Roasiret kiro sintore ämän inkaruru raiäi sarau roasiret (slev) senek. Sarau asiret akan mokoit, ak nais tawa sarau roasiret (slev) rawaiei. Keseria, is kiro paip Hega senek äiem.

²⁵ Kiro epar. Karauk roat akas Sainai omtapau, Arebia provins opok, enip Hega äiäi. Juda akan näu mena Jerusalem nais kiro asir senek. Kiro näu mena roasiret sintore ämän tainoraun sarau sakau me raiäi.

²⁶ Utianik, ik woioek epar momun roasiret ik sintore ämän inkaruru kon sarau roasiret senek rawau wa. Iken Jerusalem omar oik rau. Kiro

Sara senek. Ko sarau asik wa, okon, ko ik woiok epar momun roasiret sintore aman inkaruru kon sarau roasiret senek rawau wa iken aniok.

²⁷ Anut nukan ämänis Sara kon mokoit mesin keser äiewon, “Na asir mokoï wäpik, na mokoï owaun tätäi rowau wa. Utianik, won erer orip uruwe, rawam! Owon, na mokoï sosop mam. Nan mokoit akas asir ro oripan mokoit erekapu itimoraiei.” *Aisaia 54:1*

²⁸ O jaiat, keseria, ik Aisak senek. Ko Anut nukas paip mowon pakas kowon senek ik kon paip mesin woiok epar momoi, kon roasiret saremun.

²⁹ Kiro ses opok, Hega nukan mokoï ika omnokou pakan roasiret senek pewon, kos Sara nukan mokoï ko Osou Näus sarenuke, usu nuruwon. Kiro onok rusapai nais rau. Roasiret sintore ämän sakau tainoriäi, akas ik Jisas mesin woiok epar momun roasiret usu ikiäi.

³⁰ Utianik, Anut nukan ämänis owo äiewon? Ko keser äiewon, “Anut nukas Apraham auruwon, ‘Kiro sarau asir kon mokoï ori äsimwatota, man-aieir. Kiro sarau asiren mokois Sara nukan mokoï pak awan momonawan osap karar wa owaieir.’” *Stat 21:10*

³¹ Keserianik, ik sintore ämän Anut nukan amukup eposek rawaun kakap wa tainoram. Ik sarau asiren mokoit wa, ik Sara nukan mokoit.

5

Ak Juda akan sintore ämän utoin, okon, ak ätäi wa tainorau.

¹ Meter ik sintore ämän tainoraun orip orip ronkateäum. Rusapai Kraiss nukas sareikomara,

kiro onok pakan imäikowon. Keserianik, ak sakau tai raumoi, karauk roat akas ak ätäi kiro sintore ämän nukan sarau roat (slev) senek kon inkaruru rawaun sakau awarona rai, ak akan ämän wa tainorau.

² Ak rowe! Is, Pol nukas, ak awarom. Ak ätäi sintore ämän tainorianik, enmak kerau patirna rai, kiro onok kesek, ak Krai sumkäinei. Kon sarau ak mesin mowon, kiro sarau ak wa sarwarai.

³ Ak, roat erekapu, is ak sakau ämän awarom. Inok roat ak akan enmak kerau patiraun keserai, kiro roat ak Juda akan sintore ämän erekapu inkaruru raiäi. Ak kiro sintore ämän erekapu tainoraiei.

⁴ Ak Anut nukan amukup eposek saräun sintore ämän tainormoi, ak Krai nuka pak rawaun onok kiro erekapu utiäi. Anut kon wou näu oripas ak sarwareanik, ak kon roasiret saräun apu sare mowon. Utianik, ak kiro apu utiäi.

⁵ Utianik, ik ronkat keser owau ik äpu Anut nukas kon roasir sareike mai. Keserianik, ik iken woiok Jisas mesin karar epar mota, kon Osou Näus ronkat ikonuk, Anut nukas tawa omar oik ik roasiret eposek aikaun iken woiok erer orip kume rawam.

⁶ Roat ik Jisas Krai pak pasar raumoi, ik iken enmok kerau patiraun ronkateäum, kiro onok näwäu wa. Ik iken enmok kerau wa patiram, kiro onok nais näwäu wa. Woiok Jisas mesin epar mianik, karauk roasiret mesin woiokos meiäm, kiro onok näwäu senes.

⁷ Meter akan woiaka Jisas Krai mesin epar moin kiro onok eposek me rain. Ak Anut nukan epar ämän jekur tainori rain. Inokos ak kiro onok

ute rai awarowon?

⁸ Anut nukasar urwarowon, kos ak kiro onok ute rai awarau wa.

⁹ Roat keser äiäi, “Bret makeäi marasin, kon enip jis, kiro eteinak oumana, plaua opok mianik, keputirna, bret erekapu näwäu noroiäu.” Kiro onok senek, kar ros ak onok aru maun ämän awareäu, kos ak erekapu aru mareäu.

¹⁰ Utianik, Näwäus isan woi sakau muronuk, is äpu akan ronkat isan senek. Inok roat akas kiro ämän atap atap awareäi, kiro onokus akan ronkat aru maraiei. Kiro kesek roat, ak enmaka jou orip ra, enmaka jou wäpik, ak Anut nukas aru marai.

¹¹ O jaiat, is enmak kerau patiraun ämän roasiret erekapu wa tamareäimin. Is kiro ämän roasiret tamareäim maro, Juda roat akas is usu näwäu wa irowoi. Utianik, is Jisas am äpäs opok meiwon ämän karar tamareäim, okon, ak kiro ämän rowaun utomoi, is usu iriäi.

¹² Isan ronkat kiro roat akas ak akan enmak kerau patiraun sakau awarona, akan woiaka aru mareäi, ak utwarona, ak pote, akan seiaka akasar erekapu oi kuräiei!

¹³ O jaiat, Anut nukas ak sintore ämän tainoriäin onok pakan imwaraun urwarowon. Keser-nuk, ak Juda akan sintore ämän inkaruru rawau wa, okon, ak owo onok keseraun itok, utianik, ak kar osapun sarau ro wa rawaiei. Ak akan enmaksau nepipiraun wa ronkatäu. Utianik, ak akan jaunakat mesin woiakas meiemoi, sarwaraiei.

¹⁴ Ak kiro onok keseraiei, ak Moses nukan sintore ämän erekapu tainoraiei. Owon, kon ämän keser äieu, “Na naka mesin wonas meieäum

senek, karauk roasiret akanun nais keseriar wonas meiäm.”

Wok Pris 19:18

¹⁵ Ak rapor rowe! Ak aka aka opur sei senek, ketäianik, weräiäiei, akasar akan totomaka erekapu aru maiei.

Osou Näu nukan onok pak okoro omnokoupaian onok pak.

¹⁶⁻¹⁷ Keserianik, is ak sakau awarom. Ak orip orip Anut nukan Osou Näu nukan onok karar tainorwe. Owon? Omnokoupaian onok aru kis Anut nukan Osou Näu nukan onok oi kureäu. Anut nukan Osou Näu nukan onok kis omnokoupaian onok aru oi kureäu. Kiro onok ori au iwäi murateäir. Keserianik, owo onok keseraun ronkateäum, na kiro onok orip orip wa keseriäum. Ak Anut nukan Osou Näu nukan onok karar orip orip tainorwe. Keserna, ak onok aru wa maiei.

¹⁸ Ak Anut nukan Osou Näu tainori rai, ak Juda akan sintore ämän nukan inkaruru wa rawaiei.

¹⁹ Omnokou pakan roasiret akan onok aru miäi kiro amop raiäu. Kiro onok kesek, ak sapum onok pak karauk onok aru maun ronkat aru oianik, roasiret akan amiakap karauk sapum onok amop miäi. Akan enmaksau nepipiraun karauk onok aru miäi.

²⁰ Ak sät eitek jou muriäi, os ämänis karauk onok keseriäi. Roasiret aka aka iwäi sareanik, ämänis ketäiäi. Ak karauk roasiret akan osap meswaronuk, owaun ronkateäi. Ak aka aka karauk roasiret mesin kasiaka peäi. Ak akan enmaka jou näwäu orip rawaun sarau sakau miäi. Ak aka aka ketäianik, atap atap inäiäi. Ak karauk ämän, Anut nukan epar ämän wa, roianik,

woiaka kiro mesin epar momoi, roasiret akan ronkat karar senek pak erek tururiäi.

²¹ Ak karauk roat enmaka jou orip akan omoi owaun sakau ronkateäi. Ak orip orip an sakau jemoi, otop sareäi. Ak otop roat senek, jejep sosop miäi. Ak karauk onok aru nais miäi. Meter is kiro ämän awaromin, rusapai ätäiar awarom. Roasiret ak kiro onok ätäi ätäi keseriäi, Anut nukas roasiret kamwaraun ses kounuk, ak nukan roasiret senes wa saräiei.

²² Utianik, roasiret Anut nukan Osou Näu nukan onok eposek tainorianik, kiro onok kesek miäi. Karauk roasiret mesin woiakas meiäi. Ak woiaka erer orip raiäi. Ak woiaka päurur orip raiäi. Ak karauk roat akas usu arona, akas ätäi kiro roat onok aru wa mareäi. Ak karauk roasiret sarwareäi. Ak onok eposek karauk roasiret opok miäi. Ak orip orip onok eposek miäi, okon, karauk roasiret akas ak mesin woiaka epar miäi.

²³ Ak karauk roasiret sakau wäpik mesin ronkateanik, siarakapai potomoi, päurur sarwareäi. Akasar akan ronkat jekur kameäi. Roasiret kiro onok eposek miäi, ak kar sintore ämän wa espäiäi.

²⁴ Jisas Kraiss nukan roasiret akan omnokoupan onok aru utomoi, kiro onok aru Kraiss nukan am äpäs opok äsäi moin. Keseria, akan onok aru maun ronkat oianik, woiaka siräiäu pak kiro onok erekapu oi kurein.

²⁵ Ik, awau rawaun onok kiro Anut nukan Osou Näus ikowon. Kesermoi, ik kon onok jekur tainorau.

²⁶ Ik ikasar iken enmok jou wa mau. Enmok jou näwäu orip rawaun iken jaunokot pak wa

ketäiäu. Karauk roat akan enmaka jou owaun wa ronkatäu.

6

Akan jaunakat usu orip akas sarwaraiei.

¹ O jaiat, ak kamuk kar ros kar onok aru monuk rai, ak karauk roat Anut nukan Osou Näu orip, kiro äpu mianik, akas ko ätäi onok eposek maun ko siakup pote isanaraiei. Ak pote ko wa kerau, päurär isanaraiei. Owon, aka nais Satan nukas ak onok aru maun ate apwarai, okon, akan onok jekuriar kamäiei.

² Ak karauk roasiret akan usu ämäiäun sarwaraiei. Ak kesermoi, ak Kraiss nukan ämän kiro erekapu tainoraiei.

³ Kar ro enip jou wäpik kon ronkat kon enip karauk roasiret akan enmaka itimwareäu, okon, ko nukasar nukan enip jou oik mai, kiro ro ko nukasar sätäieü. Epar senes, ko ro näwäu wa.

⁴ Utianik, ak roat karar karar akasar akan onok aparianik, wasarewe. Ak onok eposek miäi, kiro itok, ak akan onok mesin nepipiraiei. Ak karauk roat akan onok aparianik, wa wasarewarau.

⁵ Roat karar karar akasar akan sarau maun usu atap atap ämäiäiei.

⁶ Utianik, inok ro ko kar ros Anut nukan ämän tamareäu, kos pak ätäi kiro ro isanaraun osap nurai.

Awau rawaun onok kiro o uku weäum onok senek.

⁷ Ak akasar akanun wa sätäiäu. Owon, kar ros Anut amuk atau senek wa. Ro kon woia owo o uku wewon, kiro o karar owai.

⁸ Kiro onok kesek, inok roasir ko kon omnok-oupaian osap ronkateanik, onok aru me raiäü, kon onok aru kisar wenuk, meiäi. Utianik, inok roasir ko Anut nukan Osou Näu wou ereraun onok eposek miäü, ko Osou Näus sarenuke, ko Anut pak orip orip awau rawai.

⁹ Keserianik, ik onok eposek maun mesin wa wäsuk ätäiäü. Ik kiro onok eposek wa utam. Keseria, tawa kar omre Anut nukasar sare mowon opok, ik ko pak orip orip awau rawam.

¹⁰ Keseria, karauk roasiret sarwaraun apu raunuk, sarwarau. Ik ak opok onok eposek me rawau. Utianik, ik orip orip iken jaunokot Jisas mesin woiaka epar moin sarware rawau.

Pol kon jer wewon patarwon.

¹¹ Ak kiro jer näwäu aparwe. Rusapai, is kiro jer isan ipiasar sakau ämän jer we marom.

¹² Karauk Juda roat woiaka epar moin, akas ak karauk omsau pakan roat akan enmak kerau patiraun rai sakau awarorai. Ak akan ämän tainorianik, akan enmak kerau patirna, karauk Juda roat akas kiro roat enmaka jou näwäu maraun rai keseriäi. Kiro roat ak Jisas Kraisa am äpäs opok ik Anut nukan amukup eposek rawaun meiewon mesin woiaka epar miäi, utianik, ak karauk Juda roat woiaka epar mau wa, akas ak usu araiei rai imineanik, akan enmak kerau patiraun rai awareäi.

¹³ Kiro Juda roat akan enmak kerau patirin, aka nais akan sintore ämän erekapu wa tainoriäi. Utianik, ak akan enmak kerau patiraun rai awarorai. Ak kiro onok keserna, aka nepipirmoi,

enmaka jou nāwāu raunuk, ak akan inkaruru rawaun rai kesewarorai.

¹⁴ Is, isan ronkat isan enim jou oik maun kar onok wa mam. Utianik, is iken Nāwāu, Jisas Krai ko am äpäs opok meiewon konun epar kon enip jou mam. Jisas Krai ko am äpäs opok meiewon senek, isan ronkat okoro omnokoupaian onok aru nais erekapu meiewon. Kiro onok senek, is nais omnokoupaian roasiret akan amiakap meiemini ro senek.

¹⁵ Roat enmak keraw patiraun, kiro onok nāwāu wa. Roat enmak keraw patirau wa, kiro onok nais nāwāu wa. Kar onok karar kiro nāwāu. Kiro onok Anut nukas roasiret ätäi awau etäi marowon, kiro onok nāwāu senes.

¹⁶ Anut nukas roasiret kon ämän tainori rai, kos akanun wouti maromara, sarwarnuk, akan woiaka päurar rawaiei. Kiro roasiret ak Anut nukan roasiret senes. Ak Israel roasiret senes.

¹⁷ Keserianik, isan ämän pataraun is karauk roat akas is ätäi usu sosop wa irau rai awarom. Owon, is karauk roat akas iworoin kiro uikur kiro isan enimsau opok rau. Kiro uikurus sarau roat (slev) akan pekur senek, is Jisas nukan sarau ro raim ätär marai.

¹⁸ O, isan jaiat, is Anut auriäim, iken Nāwāu, Jisas Krai nukas kon wou nāu oripas akan to-tomaka jekur rawaun sarwarai. Epar!

Anut nukan Ämän Eposek
The New Testament in the Girawa Language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen long tokples Girawa long Niugini

copyright © 1994 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Girawa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-11-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Mar 2025 from source files dated 31 Aug 2023

857654ed-60eb-5741-bcea-dd5397d3f069